

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ПРЕДМЕТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Луцало О.А.,

професор кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Зрозуміло, що коло проблем стосовно управління в державі на сучасному етапі розвитку суспільства є досить великим, тому доцільно зупинитися лише на деяких ключових питаннях.

Будь-яке право на меті свого досягнення вимагає ефективного застосування його положень. Сучасний розвиток українського суспільства переважна більшість науковців характеризує як перехід від державоцентристських до людиноцентристських пріоритетів адміністративно-правового регулювання, що зумовило певні зміни в сучасному баченні цілей адміністративного права у системі суб'єктів адміністративно-правових відносин. Так, Т. Коломоєць зазначає: «головне ж призначення держави в особі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування — забезпечити належний рівень реалізації особою своїх прав, свобод та законних інтересів у виконавчо-розпорядчій сфері відносин» [1]. Можливо доцільно було віднести зазначені пріоритети не тільки до органів виконавчої влади, але й до судової та законодавчої гілок влади. Але, для адміністративного права все це обумовило істотну зміну його сутності та призначення. Адміністративне право все більшою мірою покликане врегульовувати суспільні відносини, що виникають між особою і державою, між громадянином та органами виконавчої влади, забезпечуючи реалізацію та охорону прав і свобод громадян у сфері публічного адміністрування, їх захист від можливого свавілля, утисків або обмеження цих прав і свобод з боку того або іншого чиновника державного апарату. І хоча ми не відмовляємося від традиційних підходів до нормативно-правового регулювання, проте їх слід доповнити іншими, через що вони втрачать у систематиці свою домінуючу позицію.

Водночас, змінюючи пріоритети свого розвитку адміністративне право не повинно обмежуватися догматичним формулюванням окремих юридичних норм чи створенням юридичних інститутів, а має вивчати ефективність їх використання. При цьому, окремо взяті складники управлінської діяльності слід розглядати в широкому контексті й узгоджувати між собою таким чином, щоб право мало змогу виконувати свою функцію коригування. У майбутньому вони функціонуватимуть лише як базові моделі, які разом із іншими складниками та моделями утворюють складну, але високоефективну систему адміністративно-правового регулювання. У зв'язку з цим величезне значення мають цілі, досягнення яких слугує адміністративне право.

З цього приводу пропонуємо визначити кілька напрямків подальшого розвитку адміністративного права. По-перше, чітке закріплення на законодавчому рівні компетенції та повноважень органів виконавчої влади, котрі не повинні залишатися фактором впливу, які мають переважно лінійний порядок та мають жорстко централізовану організаційну побудову згори донизу; а тому органи виконавчої влади слід розглядати як багатofункціональні утворення, які можуть забезпечувати комплексні процеси, у яких виявляються не лише прямі, а й зворотні, горизонтальні та рекурсивні можливості впливу.

Тобто, адміністративне право повинно розробити та забезпечити межі правових стандартів діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, усередині яких повинне здійснюватися гнучке управління державою і суспільством. Це означає, що органи виконавчої влади та їх

посадові особи повинні здійснювати свою діяльність тільки в рамках встановлених законом повноважень, але в межах тієї ж компетенції вони повинні мати стандарти своєї діяльності, а в разі виникнення непередбачуваних проблем - зобов'язані моделювати та розробляти механізми щодо їх вирішення, і тому, ефективність їх діяльності повинна оцінюватися в залежності від ступеня задоволення вимог суспільства щодо стандартизованих завдань, а також вирішення нестандартних перешкод їхньої діяльності. У такому випадку стає зрозуміло, що адміністративне право не може бути побудованим виключно на основі моделі захисту від посягань держави. Воно має більш далекосяжні та ширші цілі, аніж максимальний захист міцних правових позицій від посягань держави. Коли ж мова йде про повагу та захист індивіда, то протиставлення між державним примусом й індивідуальною свободою безумовно має неабияке значення, як основна догматична ситуація. При цьому, її розгляд відповідно до загальної презумпції свободи встає в суперечність до суспільного стану особи та державного завдання щодо надання їй захисту. Тут конкурують свободи багатьох носіїв інтересів, при тому, що конституційне право не встановлює раз і назавжди, за які саме інтереси і яку свободу повинна боротися презумпція. Отже, адміністративне право виконує триєдине завдання: правове забезпечення різнопланового та багатофункціонального управління державою, дисциплінування всіх суб'єктів адміністративного права та сприяння захисту прав та свобод носіїв цього права. Проблема полягає у визначенні співвідношення цих завдань, але це вже залежить від великої кількості факторів, зокрема правової свідомості державних службовців та всього населення, ефективності діяльності адміністративних судів тощо.

По-друге, адміністративне право повинне забезпечити оптимальний рівень управління державою і суспільством з використанням адміністративно-правових інститутів, наприклад, державної служби, адміністративної відповідальності. Однак, поряд із діяльністю публічної влади виникають інтереси приватноправового характеру, таким чином із прийняттям певного адміністративного рішення необхідно чітко знати межі такої взаємодії та правовий порядок закріплення домовленості. Це означає, що публічне адміністрування повинне не тільки економно, ефективно та рентабельно використовувати наявні ресурси, але й узгоджувати свої рішення з максимальним числом суб'єктів права. А це можливе тільки при дотриманні принципів прозорості, обґрунтованості, активної участі сторін, створенні та застосуванні механізму підзвітності, можливості оскарження схвалених рішень. Втім, необхідно постійно коригувати свої цілі відповідно до стану розвитку права та вимог суспільства.

По-третє, адміністративне право покликане забезпечити законне і справедливе поводження з громадянами, створення необхідних умов для реалізації прав і свобод особи в процесі державного управління. Оскільки органи виконавчої влади та їх посадові особи володіють великими владними повноваженнями відносно громадян, то й отримання багатьох благ (ліцензії, соціальні пільги, пенсії, право займатися бізнесом тощо) залежить від адміністрації. Основна мета тут – держава, органи виконавчої влади, посадові особи повинні поводитися з людьми справедливо, поважати їх права, свободи і законні інтереси. Тому принцип нормотворчої діяльності повинен складатися з чотирьох складників: мета повинна бути законною, засоби - пропорційними кінцевому результату, повинні бути визначені як найефективніші шляхи досягнення кінцевої мети, і останнє засоби досягнення цілі не повинні порушувати права та свободи особи та громадянина. У зв'язку з цим законність адміністративної діяльності визначається не тільки з перспективи судового контролю, а насамперед із перспективи адміністративної діяльності.

Крім цього, беручи до уваги, що законодавчо дуже складно закріпити правила поведінки державних службовців, то доцільно запроваджувати більш гнучкі засоби впливу, зокрема, моральні кодекси поведінки, які інколи здатні

більш суттєво та швидко давати оцінку негативній поведінці посадових осіб, стимулювати їх до якісного виконання своїх обов'язків.

По-четверте, оскільки в системі публічного адміністрування будь-яка зміна чи доповнення однієї організаційної побудови органів управління неминуче впливає на статус інших органів, то тут ми не можемо просто говорити про те, що поряд із старим постає нове. Навпаки, складові системи органів виконавчої влади щоразу мають бути заново відрегульовані з урахуванням відношень, у яких вони перебували одне з одним до цього часу. Це означає, що поряд зі зміною організаційної побудови чи збільшенням чисельності працівників однієї підсистеми управління повинно передбачатися відповідне скорочення в іншій. Крім цього, на нашу думку, організація органів публічної адміністрації не повинна передбачати збільшення свого впливу шляхом збільшення структурних одиниць, які були б замкнені назовні та мали б внутрішню ієрархію; вона має являти собою розчленоване, але узгоджене розмаїття служб й інстанцій із різним складом.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т.О. Коломось. – К.: Юрінком Інтер, 2011. С.10.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИМОГИ ДО ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Петрова Г.М.,

доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук

Сучасна наука з її плюралістичною методологією кидає серйозний виклик цілісності світогляду майбутнього фахівця, послідовності формулювання ним міркувань і суджень. Якщо множинність методологічних підходів у науці засвідчує її «зрілість» та здатність здійснювати керування різновекторною соціальною практикою, то відсутність єдиного ціннісного осердя підриває здобутки методологічного плюралізму, ставлячи під загрозу легітимність і необхідність для суспільства науки як такої. І хоча наука і в Україні, й у світі в цілому має спільні риси, однак сама наукова діяльність, її векторна спрямованість має національні особливості, сформовані в силу певних традицій і державницької політики.

На сьогоднішній день відсутність єдиної чітко визначеної ідейної стратегії гуманітарної освіти в Україні завдає значної шкоди формування майбутнього професіонала. З одного боку, обізнаність із великим масивом інформації за відсутності її чіткої інтерпретації надає пластичності і гнучкості особі у спілкуванні з оточуючими, демонструючи їм своєрідну «енциклопедійність», однак при відсутності сформованої особистої позиції призводить до релятивізму у судженнях і пристосуванству, відсутності прогнозованої програми дій у діяльності.

Гуманітарним наукам з часів доби Відродження приділялася пильна увага, вони були необхідними дисциплінами у підготовці професійних еліт, оскільки саме ці науки формулювали в людині її ціннісне ядро, особисту позицію відношення до себе, своїх обов'язків, до суспільства і світу в цілому. Історично гуманітарні студії, пізніше – салони і чоловічі клуби, ставали осередками «післядипломної» освіти, яку здобувала еліта, поступово у такий спосіб викристалізовуючи і власні світоглядні позиції, й ідейні настанови певної епохи, певної культури.

Від гуманітарних студій у міській культурі доби Відродження до гуманітарних прав особи – ось той перехід, який здійснився у соціально-гуманітарному знанні. Усвідомлення причетності особи до всього людства понад укоріненням у спільноті, до яких вона природно входить, усвідомлення